

Multilingüisme, ciberespai i TIC

Miquel Strubell Trueta

PID_00157773

Material docent de la UOC

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Miquel Strubell Trueta

Primera edició: octubre 2010
© Miquel Strubell Trueta
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2010
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Eureka Media, SL

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Per a l'elaboració i edició d'aquests materials, s'ha comptat amb el suport econòmic de Lingua món - Casa de les Llengües

Objectius

La lectura d'aquests materials haurà de permetre a l'estudiant assolir els objectius següents:

1. Entendre i explicar les relacions entre el multilingüisme, el ciberespai i les tecnologies de la informació i la comunicació en el marc del procés de mundialització i el desenvolupament de la societat del coneixement.
2. Conèixer els orígens d'Internet i del ciberespai.
3. Conèixer els diversos aspectes de la presència i l'ús de diferents llengües a Internet, i de les limitacions que tenen, amb atenció especial al cas de la llengua catalana.
4. Conèixer les eines i els criteris disponibles per a la gestió del multilingüisme a Internet i a les noves tecnologies de la informació i la comunicació, amb atenció especial al cas de la llengua catalana.
5. Conèixer algunes de les polítiques de gestió del multilingüisme a escala d'organitzacions concretes, governamentals o internacionals.

Per tal d'assolir aquests objectius, el material s'estructura en quatre mòduls:

1. "Introducció", en què es relacionen els temes que seran objecte d'estudi i es repassen els orígens d'Internet.
2. "El multilingüisme a Internet", en què es descriu el pes relatiu de les llengües al llarg de la història d'Internet.
3. "La gestió del multilingüisme a Internet i a les noves tecnologies de la informació i la comunicació", en què es tracten les eines i els serveis per a treballar en diferents llengües, tant a Internet com en diverses aplicacions informàtiques.
4. "Polítiques de gestió del multilingüisme", en què s'estudien alguns exemples de les polítiques que porten a terme administracions i organismes de diferent nivell, incloses les organitzacions europees i internacionals principals.

Continguts

Mòdul didàctic 1

Introducció

Miquel Strubell Trueta

1. Comunicació i tecnologia
2. Llengua i identitat
3. Mundialització

Mòdul didàctic 2

El multilingüisme a Internet

Miquel Strubell Trueta

1. "Internet, chance ou menace pour la diversité culturelle et linguistique"
2. Evolució de la presència de les llengües a Internet

Mòdul didàctic 3

La gestió del multilingüisme a Internet i a les noves tecnologies de la informació i la comunicació

Miquel Strubell Trueta

1. La gestió del multilingüisme a Internet
2. La gestió del multilingüisme en els programes informàtics
3. Eines per a la gestió de la diversitat lingüística en els textos

Mòdul didàctic 4

Polítiques de gestió del multilingüisme

Miquel Strubell Trueta

1. Nivell micro: Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Politècnica de Catalunya
2. Nivell meso: País de Gal·les (Bwrdd ya Iaith Gymraeg)
3. Nivell meso: Generalitat de Catalunya
4. Nivell macro: l'Organització de les Nacions Unides
5. Nivell macro: Unió Europea

Glossari

Internet ofereix definicions detallades de cadascun dels termes tècnics emprats en aquests materials. L'Office Québécois de la Langue Française ha elaborat un *Vocabulaire d'Internet - Banque de terminologie du Québec* (francès-anglès) consultable en línia.

D'altra banda, si entrem al "Cercaterm", el servei de consultes terminològiques en línia del TERMCAT, i triem l'opció a l'àrea temàtica "Societat de la informació. Internet", ens surten 200 termes amb les seves definicions (tot i que no s'hi defineix el mot "web!").

A continuació, hem adaptat el breu glossari que acompanya la versió espanyola de la *Recomendación sobre la promoción y el uso del plurilingüismo y el acceso universal al Ciberespacio*, adoptada per la Unesco el 2003.

accés universal al ciberespai *m* Accés equitatiu, a un preu assequible, per a tots els ciutadans, tant a la infraestructura de la informació (en especial a Internet) com a la informació i els coneixements essencials per al desenvolupament humà col·lectiu i individual.

es acceso universal al ciberespacio

ciberespai *m* Món virtual de comunicació digital o electrònica associat a la infraestructura mundial de la informació.

es ciberespacio

codi obert *m* Norma de certificació elaborada per l'Open Source Initiative (OSI) que garanteix un accés públic i gratuït al codi font (instruccions de programa en la seva forma original o llenguatge de programació).

es fuente abierta

compatibilitat *f* Capacitat per a compartir dades que tenen els programes i els equips informàtics que operen en màquines diferents i provenen de fabricants diferents.

es compatibilidad

eix troncal (*backbone*) *m* Xarxa d'alta capacitat que connecta entre si altres xarxes de menys capacitat.

es eje troncal

explorador de la xarxa *m* Aplicació informàtica utilitzada per a localitzar i presentar en pantalla pàgines web.

es explorador de la Red

informació de domini públic *f* Informació a què el públic pot accedir sense infringir cap disposició jurídica ni cap obligació de confidencialitat. Per tant, es refereix, d'una banda, al conjunt d'obres o objectes de drets connexos que tota persona pot explotar sense autorització, per exemple perquè no estan protegits en virtut de la legislació nacional o el dret internacional, o perquè el termini de la protecció ha expirat. D'altra banda, es refereix a les dades de caràcter públic i la informació oficial produïdes i difoses voluntàriament pels governs o les organitzacions internacionals.

es información de dominio público

intercanvi directe de trànsit *m* Relació entre dos o més proveïdors de serveis d'Internet en la qual, després de crear una connexió directa entre ells, acorden intercanviar els respectius paquets d'informació directament per mitjà d'aquesta connexió, en lloc de passar per l'eix troncal d'Internet. Quan en aquestes relacions participen més de dos proveïdors de serveis, tots els missatges destinats a qualsevol d'aquests proveïdors primer es canalitzen a un centre d'intercanvi, denominat *punt d'intercanvi directe de trànsit*, i des d'allà s'envien al destinatari final.

es intercambio directo de tráfico

limitacions i excepcions al dret d'autor *f pl* Disposicions estipulades en les lleis sobre dret d'autor i drets connexos que limiten el dret de l'autor o altres titulars de drets respecte a l'explotació de la seva obra o d'un objecte de drets connexos. Les formes principals que tenen aquestes limitacions i excepcions són les llicències obligatòries, les llicències legals i l'ús lleial.

es limitaciones y excepciones del derecho de autor

mobilitat *f* Propietat que permet a un programa informàtic funcionar en diversos ordinadors en lloc de requerir una màquina o un equip en particular.

es movilidad

motor de cerca *m* Programa que busca documents en funció de les paraules clau que se li hagin especificat i localitza o recupera els documents en els quals figuren aquestes paraules.

es motor de búsqueda

nom de domini *m* Nom que es dona a una adreça d'Internet i que facilita que els usuaris accedeixin als recursos d'Internet (per exemple, *unesco.org* a *http://www.unesco.org*).

es nombre de dominio

proveïdor de serveis Internet *m* Organisme que dona accés a serveis d'Internet.

es proveedor de servicios Internet

sistemes lingüístics intel·ligents *m pl* Sistemes que combinen, d'una banda, la gran capacitat dels ordinadors actuals per a processar, recuperar i manipular dades amb rapidesa i, de l'altra, capacitats més abstractes i subtils de raonament i comprensió de coses com els matisos implícits, però no necessàriament enunciats explícitament, en tot acte de comunicació humana (tant en un sol idioma, com d'un a un altre), la qual cosa ofereix un grau molt alt de simulació de la comunicació entre persones.

es sistemas lingüísticos inteligentes

Bibliografia

Aduriz, Itziar; Diaz de Ilarraza, Arantza; Sarasola, Kepa (2009). "Basc i Tecnologia Lingüística". *Llengua, Societat i Comunicació* (núm. 7, pàg. 35-43).

Alonso Montero, Xesús (1974). *Encuesta mundial sobre la lengua y la cultura gallegas y otras áreas conflictivas: Cataluña, Puerto Rico*. Madrid: Akal Editor ("Colección Arealonga").

Aibar, E.; Ros, A.; Strubell, M. (2000). "Una nova educació per a la societat del coneixement". *Idees* (núm. 8, pàg. 211-223).

Alvinyà, Jordi; Valls, Jordi (2003, juliol). *Reflexió sobre el Model Català de la Societat de la Informació. Les TIC al servei del desenvolupament econòmic i del benestar social*. Generalitat de Catalunya, Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació.

Amrous, Naila (2006, 5 de març). *Internet, chance ou menace pour la diversité culturelle et linguistique ?*. *EspacesTemps.net*.

Aramon i Serra, R. (1997). *Estudis de llengua i literatura*. Edició a cura de Jordi Carbonell. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Atkinson, David (2006). "Catalan on the Internet and the .ct and .cat campaigns". A: Claudio Menezes (editor). *Languages of the Internet. Special issue of Journal of Language and Politics* (pàg. 239-249). París: Unesco.

Babel Team (1997, juny). *Web Languages Hit Parade*. Alis Technologies / Internet Society.

Bel, Núria; Bel, Santiago; Espeja, Sergio; Marimon, Montserrat; Villegas, Marta (2008). "El projecte CLARIN: una infraestructura de recerca científica per a les humanitats i les ciències socials". *Digithum* (núm. 10). (També disponible en castellà: "El proyecto CLARIN: una infraestructura de investigación científica para las humanidades y las ciencias sociales", i en anglès: "The CLARIN project: a scientific research infrastructure for the humanities and social sciences".)

Bernardi, Rafaella; Gobbetti, Daniele; Siciliano, Luigi (2009). *Multilingual Access to Library Catalogues: Word Sense Disambiguation via Classification Systems*. Ponència presentada a les International Conferences on Digital Libraries and the Semantic Web 2009 (ICSD 2009), 8 a 11 de setembre, University of Trento.

Blas, Marta de; Pujol, Jordi (2009). "Cap a un e-SLT: incorporació de les TIC en un servei lingüístic universitari". *Llengua i Ús* (núm. 45, pàg. 58-64).

Bretxa i Riera, Vanessa (2005). "Els mitjans de comunicació i Internet". A: Joaquim Torres (coordinador). *Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya 2003. Llengua i societat a Catalunya en els inicis del segle XXI* (pàg. 145-170).

Barcelona: Generalitat de Catalunya, Secretaria de Política Lingüística ("Publicacions de l'Institut de Sociolingüística Catalana", 8).

Bwrdd yr Iaith Gymraeg; Draig Technology (2009). *Bilingual Software Guidelines and Standards. A Welsh Language Board Document.*

Castells, M. (2000, octubre). "Internet y la sociedad red". Lliçó inaugural del programa de doctorat sobre la societat de la informació i el coneixement. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya (UOC).

Castells, M.; Tubella, I.; Sancho, T.; Díaz de Isla, M. I.; Wellman, B. (2003). *La societat xarxa a Catalunya.* Barcelona: Mondadori / Rosa dels Vents / Editorial UOC.

Castells, M.; Lupiáñez, F.; Saigí, F.; Sánchez, J. (2007). *Projecte Internet Catalunya. Modernització Tecnològica, Canvi Organitzatiu i Servei als Usuaris en el Sistema de Salut de Catalunya. Informe de recerca* (vol. 1). Barcelona.

Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació, primera fase (2003, 10-12 de desembre). (a) *Declaración de Principios de Ginebra* (WSIS-03/GENEVA/DOC/0004). (b) *Plan de Acción de Ginebra* (WSIS-03/GENEVA/DOC/0005).

Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació, segona fase (2005, 16-18 de novembre). (a) *Compromiso de Túnez* (WSIS-05/TUNIS/DOC/7). (b) *Agenda de Túnez para la Sociedad de la Información* [WSIS-05/TUNIS/DOC/6 (rev. 1)].

Comisión de las Comunidades Europeas (2005). *Una nueva estrategia marco para el multilingüismo.* Comunicación de la Comisión al Consejo, al Parlamento Europeo, al Comité Económico y Social Europeo y al Comité de las Regiones. Bruselas.

Comisión Interministerial de Ciencia y Tecnología (CICYT) (2007). *Plan Nacional de Investigación Científica, Desarrollo e Innovación Tecnológica 2008-2011*, aprobado por el Consejo de Ministros en su reunión del 14 de septiembre de 2007. Madrid: Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología (FECYT).

Congrés Mundial sobre Polítiques Lingüístiques (2002, 16-20 d'abril). Taller 5: *Les noves tecnologies de la informació i les llengües de demografia petita i mitjana. El repte de les noves tecnologies i la producció de recursos lingüístics per a la promoció de la diversitat lingüística i la cultura de la pau.*

Crystal, D. (1997). *English as a Global Language.* Cambridge: Cambridge University Press.

Cunliffe, Daniel (2007). "Minority Languages and the Internet: New Threats, New Opportunities". A: M. Cormack; Niamh Hourigan (editors). *Minority*

language media: concepts, critiques and case studies (pàg. 133-150). Clevedon: Multilingual Matters.

Diki-Kidiri, Marcel (2007). *Comment assurer la présence d'une langue dans le cyberspace ?*. París: Unesco. (També disponible en castellà: *¿Cómo garantizar la presencia de una lengua en el ciberespacio?*).

Doria, Avri; Kleinwächter, Wolfgang (editors) (2008). *Internet Governance Forum (IGF) - The First Two Years*. Edited in cooperation with the IGF Secretariat. A UNESCO Publication for the World Summit of the Information Society - Special issue co-produced with the ITU and UNDESA.

Egia, Gotzon (2002). "Las ventajas de ser pequeño: notas sobre la presencia de la lengua vasca en Internet". A: *Congrés Mundial sobre Políticas Lingüísticas*.

Ferran, Jaume; Moreno, Pilar; Torres, Marta (2007). "TIC-Llengua: els usos lingüístics en les tecnologies de la informació i la comunicació a Internet". *Llengua i Ús* (núm. 39, pàg. 56-65).

Fité, R. (2006). "El Periódico, una experiència en traducció automàtica". *Revista Tradumàtica: traducció i tecnologies de la informació i la comunicació* (núm. 04).

Freigang, K. H. (2001, octubre). "Automation of Translation: Past, Presence, and Future". *Revista Tradumàtica, Traducció i Tecnologies de la informació i la Comunicació* (núm. 0).

Funredes (2008). *Observatorio sobre la diversidad lingüística y cultural en la Internet*.

Generalitat de Catalunya (1999). *Catalunya en Xarxa, el Pla Estratègic per a la Societat de la Informació*. Comissionat per a la Societat de la Informació / Localret.

Generalitat de Catalunya (2004). *Estadística d'usos lingüístics a Catalunya 2003*. Departament de la Presidència, Secretaria de Política Lingüística / Idescat.

Generalitat de Catalunya (2006). *Pla de política lingüística per a la VIII legislatura*. Secretaria de Política Lingüística.

Generalitat de Catalunya (2009). *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008*. Departament de la Vicepresidència, Secretaria de Política Lingüística / Institut d'Estadística de Catalunya.

Generalitat de Catalunya (2009). *Informe de Política Lingüística 2008*.

Grefenstette, G.; Nioche, J. (2000). *Estimation of English and non-English Language use on the WWW*. Technical Report from Xerox Research Centre Europe.

Hauben, Ronda (2001). "The Information Processing Techniques Office and the Birth of the Internet. A Study in Governance".

Little, Patrick (1990). "METAL - machine translation in practice". A: Catriona Picken (editora). *Translating and the Computer 11. Preparing for the Next Decade. Proceedings of a conference jointly sponsored by Aslib, The Association for Information Management, The Aslib Technical Translation Group, The Institute of Translation and Interpreting, 16-17 November 1989*. Londres: ASLIB.

Llisterri, Joaquim (2009). "Les tecnologies de la parla". *Llengua, Societat i Comunicació* (núm. 7, pàg. 11-19).

Jaime, Laura; Rovira, Marta; Saval, Susanna (2003). "Empreses i Internet: el multilingüisme a la xarxa com a element de qualitat". *Llengua i Ús* (núm. 26, pàg. 16-21).

Maclean, Don (editor) (2009). *Internet for All. The proceedings of the Third Internet Governance Forum, Hyderabad, India 3-6 December 2008*. Edited in cooperation with the IGF Secretariat.

Martí, M. Antònia (2009). "Lenguas minoritarias europeas y las nuevas tecnologías". *Euskararen Berripapera*.

Martí, M. Antònia (coordinadora) (2009). Monogràfic: *Llengües minoritzades i tecnologia lingüística: perspectives de futur*. *Llengua, societat i comunicació* (núm. 7).

Mas i Fossas, Gemma (2003). "La normalització de la llengua catalana i la tecnologia: recursos terminològics". *Revista de Llengua i Dret* (núm. 40, pàg. 89-108).

Mas i Hernández, J. (2003). "La salut del català a Internet". *Softcatalà*

Mas i Hernández, J. (2005). "La salut del català a Internet". *Softcatalà*.

Masip, Pere; Micó, Josep Lluís (2006). "Internet, el català i el consum". A: Ester Franquesa; Joan Sabaté (coordinadors). *Màrqueting lingüístic i consum* (pàg. 137-160). Barcelona: Trípodos (Papers d'Estudi, 18).

Millán, José Antonio (2001). "La lengua que era un tesoro. El negocio digital del español y cómo nos quedamos sin él". Versió castellana de la presentació "How much is a language worth" al col·loqui internacional *Language diversity in the information society*. French commission for the UNESCO. Paris.

Menezes, Claudio (editor) (2006). *Languages of the Internet. Special issue of Journal of Language and Politics*. París: Unesco.

Mikami, Y.; Zaki Abu Bakar, A.; Sonlert-Lamvanich, V.; Vikas, O.; Zavorsky, P.; Zaidi Abdul Rozan, M.; Göndri-Nagy, J.; Takahashi, T. (2005). "Language Diversity On The Internet: An Asian View". A: Paolillo; Pi-

mienta; Prado. *Measuring Linguistic Diversity on the Internet* (pàg. 90-103). París: Unesco Publications for the World Summit on the Information Society.

Molist, Mercè (2006). "La blocosfera catalana". *Coneixement i societat: revista d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació* (núm. 10, pàg. 28-55).

Multilingüisme i globalització. Bibliografia selectiva consultable al Centre de Documentació de la Secretaria de Política Lingüística. Obres seleccionades i comentades.

Murtra Bellpuig, Pilar (2006). "El nou servei de traducció automàtica del web de la Generalitat de Catalunya". *Llengua i Ús* (núm. 37).

Oliver, A. (2006). "La traducció automàtica a Internet". *Revista Tradumàtica: traducció i tecnologies de la informació i la comunicació* (núm. 04).

Oliver, Antoni; Borrell, Cristina (2008). "Com es treballa en una aula virtual multilingüe? Un entorn d'aprenentatge multilingüe amb Moodle i Apertium". *UOC papers, revista sobre la societat del coneixement* (núm. 6).

O'Neill, E. T.; Lavoie, B. F.; Bennett, R. (2003). "Trends in the Evolution of the Public Web: 1998 - 2002". *D-Lib Magazine* (vol. 9, núm. 4).

Paolillo, John; Pimienta, Daniel; Prado, Daniel i altres (2005). *Measuring Linguistic Diversity on the Internet*. París: Unesco Publications for the World Summit on the Information Society. (També disponible en francès: *Mesurer la diversité linguistique sur Internet*.)

Partal, V. (2004, 19 d'abril). "El català a la xarxa: història i raons d'un cas d'èxit". Pàgina web de Softcatalà.

Pimienta, D. (2005). "Linguistic Diversity in Cyberspace – Models for Development and Measurement". A: Paolillo; Pimienta; Prado. *Measuring Linguistic Diversity on the Internet* (pàg. 10-35). París: Unesco Publications for the World Summit on the Information Society.

Pimienta, D. (2009). "Douze ans de Mesure de la Diversité Linguistique dans l'Internet: Bilan et Perspectives". Conferència inaugural del Fòrum Internacional de Bamako sobre el Multilingüisme. Union Africaine / Acalan, Maaya. Bamako (Mali).

Pimienta, D.; Prado, D.; Blanco, M. (2009). *Twelve years of measuring linguistic diversity in the Internet: balance and perspectives*. París: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (També disponible en castellà: *Doce años midiendo la diversidad lingüística en Internet: balance y perspectivas*.)

Slocum, Jonathan (1985, gener-març). "A Survey of Machine Translation: Its History, Current Status, and Future Prospects". *Computational Linguistics* (vol. 11, núm. 1, pàg. 1-17).

Strubell, Miquel (2008). "La pressió social i el català a Europa". *Revista de Llengua i Dret* (núm. 50, pàg. 203-232).

Torres i Vilatarsana, M. (2004). "Com es regula la comunicació interpersonal a Internet? La 'netiqueta'". *Llengua i Ús* (núm. 29, pàg. 37-42).

Torrijos López, Anna (2008). "Perfils de consumidors i usos lingüístics en les TIC". *Llengua i Ús* (núm. 41, pàg. 70-88).

Unesco (2001, març). *Colloque International Le Plurilinguisme dans la Societe de l'Information. Synthese*. Commission Nationale Française pour l'Unesco. París: Unesco. (També disponible en anglès: *International Symposium Language Diversity in the Information Society. Final Report.*)

Unesco (2003, octubre). *Recommendation concerning the Promotion and Use of Multilingualism and Universal Access to Cyberspace*, adopted by the General Conference of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization during its 32nd session. (També disponible en castellà: *Recomendación sobre la promoción y el uso del plurilingüismo y el acceso universal al Ciberespacio.*)

Unesco (2003, octubre). *Carta sobre la preservación del patrimonio digital*. Resolución aprobada, previo informe de la Comisión V, en la 18ª sesión plenaria de la Conferencia General de la Unesco.

Unesco (2005). *Towards Knowledge Societies. Unesco World Report*. París: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (També disponible en castellà: *Hacia las sociedades del conocimiento.*)

U.S. Census Bureau (2009). *E-commerce 2007*.

Villavilla, Xavi (2009, 21 d'octubre). "El català, vuitena llengua amb més presència a la blogosfera".

Welsh Assembly Government (2003). *Iaith Pawb. A National Action Plan for a Bilingual Wales*.

Welsh Assembly Government (2007, 27 de juny). *One Wales. A progressive agenda for the government of Wales. An agreement between the Labour and Plaid Cymru Groups in the National Assembly*.

Williams, Glyn (2005). "Multimèdia, llengües minoritàries i nova economia". *Noves SL. Revista de Sociolingüística*.

World Summit on the Information Society (2005, novembre). *Tunis Agenda for the Information Society*. Ref. WSIS-05/TUNIS/DOC/6(Rev.1)-E.

Xu, J. L. (2000, gener). "Multilingual Search on the World Wide Web". A: *Proceedings of the Hawaii International Conference on System Sciences HICSS-33*. Maui (Hawaii).

